

Vplyv Ti na mechanické a fyzikálne vlastnosti AlSi5Cu2Mg zliatiny

Martina Sýkorová, Ing.*

Katedra technologického inžinierstva, Strojnícka fakulta
Žilinská univerzita v Žiline,
Univerzitná 1, 010 26 Žilina
E-mail: martina.sykorova@fstroj.uniza.sk, Tel.: + 421 41 513 2771

Dana Bolibruchová, prof. Ing., PhD.

Katedra technologického inžinierstva, Strojnícka fakulta,
Žilinská univerzita v Žiline,
Univerzitná 1, 010 26 Žilina.
E-mail: danka.bolibruchova@fstroj.uniza.sk, Tel.: + 421 41 513 2772

Impact of Ti on mechanical and physical properties of AlSi5Cu2Mg alloy

Abstract: The hypoeutectic aluminum alloy *AlSi5Cu2Mg* is used in the field of high-strength cylinder head castings for the automotive sector due to its favorable combination of mechanical, physical, and foundry properties. The regulation of the chemical composition of the *AlSi5Cu2Mg* alloy set by the manufacturer limits the use of standard grain refiners based on *Al-Ti* and *Al-Ti-B* due to the limited content of *Ti* (max. 0.03 wt.%). The article is focused on the possibility of increasing the *Ti* content in this specific alloy above 0.03 wt. % *Ti*. The article investigates the effect of graded addition of *Ti* (0.1; 0.2 and 0.3 wt. % *Ti*) on the resulting mechanical and physical properties of the *AlSi5Cu2Mg* alloy. In this paper, the effect of T6 heat treatment on the resulting mechanical and physical properties was also evaluated. The physical properties of the experimental alloys with *Ti* addition decreased with increasing *Ti* content. No significant changes in the mechanical properties were observed due to the addition of *Ti*. The ductility of the experimental alloys increased positively. The best combination of mechanical and physical properties was demonstrated by *AlSi5Cu2Mg* alloy with the addition of 0.1 wt. % *Ti*.

Keywords: grain refiner, titanium, mechanical properties, physical properties.

ÚVOD

Zliatina *AlSi5Cu2Mg* nachádza uplatnenie v oblasti produkcie vysokonamáhaných odliatkov hláv valcov v dôsledku výhodnej kombinácie mechanických a fyzikálnych vlastností [1]. Podeutektická zliatina *AlSi5Cu2Mg* je výrobcom navrhnutá so špecifickým chemickým zložením, ktoré výrazne limituje obsah *Ti* na max. 0.03 hm. %. Pre dosiahnutie optimálneho zjemnenia podeutektických zliatin na báze *Al-Si* je nutné pridať 0.10 hm. % *Ti* [2]. Z tohto hľadiska predpis chemického zloženia vo výraznej miere obmedzuje použitie štandardných očkovačiek na báze *Al-Ti* a *Al-Ti-B*.

Titán slúži na očkovanie podeutektických *Al-Si* zliatin. Ako je všeobecne známe očkovanie hliníkových zliatin je proces zámerného vnášania vhodných prvkov alebo ich zliatin s cieľom zjemniť štruktúru prostredníctvom zvýšenia počtu kryštalizačných zárodkov pre α -(Al) fázu [3]. Zjemnením štruktúry hliníkových zliatin dochádza k zlepšeniu mechanických vlastností, zlievarenských vlastností, zníženiu pórovitosti a zníženiu náchylnosti

hliníkových zliatin na vznik trhlín za tepla. *Ti* sa do taveniny vnáša vo forme predzliatin na báze *Al-Ti* a *Al-Ti-B*. Očkovací účinok samotného *Ti* vsádzkovaného vo forme predzliatin na báze *Al-Ti* je nedostačujúci. Kryštalické zárodky $TiAl_3$ majú relatívne vysokú rozpustnosť v hliníku v dôsledku čoho klesá očkovací účinok. Lepší očkovací účinok podeutektických *Al-Si* zliatin je dosiahnutý kombinovaným účinkom *Ti* a *B*. Princíp očkovania *Al-Si* zliatin predzliatinou *Al-Ti-B* spočíva v tvorbe kryštalizačných intermetalických fáz na báze AlB_2 , TiB_2 alebo $(Al,Ti)B_2$ [2, 3].

Práca sa zameriavala na hodnotenie vplyvu odstupňovaného prídavku *Ti* (0.1, 0.2 a 0.3 hm. % *Ti*) a tepelného spracovania T6 na mechanické vlastnosti, fyzikálne vlastnosti a mikoštruktúru hliníkovej zliatiny *AlSi5Cu2Mg*. Prídavok *Ti* bol v experimentálnej práci zámerné zvolený tak aby prevyšoval limitovaný obsah *Ti* stanovený výrobcom. Hlavným cieľom experimentálnej práce bolo zistiť v akej miere vplyva nadlimitné množstvo *Ti* na výsledné vlastnosti hliníkovej zliatiny *AlSi5Cu2Mg*.

1 METODIKA A REALIZÁCIA EXPERIMENTOV

Na experimentálnu prácu bola zvolená zliatina $AlSi5Cu2Mg$, ktorá bola označená ako referenčná zliatina. V tab. 1 je uvedené chemické zloženie referenčnej zliatiny $AlSi5Cu2Mg$.

Tab. 1. Chemické zloženie referenčnej zliatiny $AlSi5Cu2Mg$ [hm. %]

Si	Cu	Mg	Sr	Ti	Mn/Fe	Al
5,58	1,99	0,36	0,008	0,03	0,09	Zv.

Očkovaním referenčnej zliatiny $AlSi5Cu2Mg$ odstupňovaným prídavkom Ti (0,1, 0,2 a 0,3 hm. % Ti) boli získané experimentálne zliatiny označené v závislosti od prídavku Ti ako 1- Ti , 2- Ti a 3- Ti . V rámci experimentálneho výskumu bol obsah Ti zámerne zvýšený nad rámec odporúčania výrobcu. V tab. 2 je uvedené chemické zloženie experimentálnych zliatin.

Tab. 2. Chemické zloženie experimentálnych zliatin

	Si	Cu	Mg	Sr	Ti	Mn/Fe	Al
1- Ti	5,81	1,89	0,28	0,007	0,09	0,085	Zv.
2- Ti	5,72	1,91	0,25	0,005	0,18	0,093	Zv.
3- Ti	5,68	1,94	0,26	0,008	0,26	0,089	Zv.

Podutektická zliatina $AlSi5Cu2Mg$ bola roztavená v elektrickej odporovej peci. Do taveniny bol pri teplote $770\text{ °C} \pm 5\text{ °C}$ pridaný Ti vo forme predzliatiny $AlTi5B1$. Experimentálne zliatiny boli vyhotovené gravitačným odlievaním v otvorenej atmosfére do kovovej formy. Teplota odlievania bola stanovená na $750\text{ °C} \pm 5\text{ °C}$.

Pre každú experimentálnu zliatinu bola vyhotovená sada 10 skúšobných vzoriek, pričom päť skúšobných vzoriek bolo hodnotených v liatom stave a päť bolo hodnotených po tepelnom spracovaní. Pre experimentálnu prácu bolo zvolené tepelné spracovanie precipitačným vytvrdzovaním $T6$. Tepelný režim $T6$ pozostával z troch krokov:

- rozpúšťacieho žihanie $500\text{ °C} \pm 5\text{ °C}/6,5\text{ h.}$,
- rýchleho ochladzovania do vody o teplote $80\text{ °C} \pm 5\text{ °C}$,
- precipitačného vytvrdzovania $250\text{ °C} \pm 5\text{ °C}/4\text{ h.}$

Metodika stanovenia tepelnej vodivosti bola založená na meraní konduktivity experimentálnych vzoriek prostredníctvom meracieho zariadenia *Sigma Check 2*. Dosadením hodnôt elektrickej vodivosti (σ) do empirického vzorca (1) bol následne uskutočnený výpočet hodnôt tepelnej vodivosti (λ):

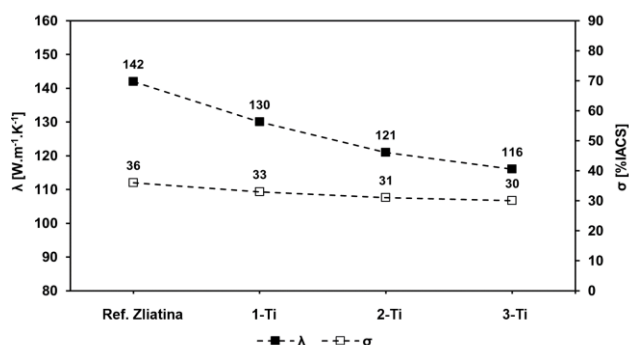
$$\lambda = 4,29 \cdot \sigma - 13,321 \text{ [W} \cdot \text{m}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}] \quad (1)$$

Mechanické vlastnosti experimentálnych vzoriek boli hodnotené statickou skúškou ťahom podľa normy *EN*

ISO 6895-1. Statická skúška ťahom bola vykonaná univerzálnym ťahacím zariadením *Inspekt desk 50 kN*.

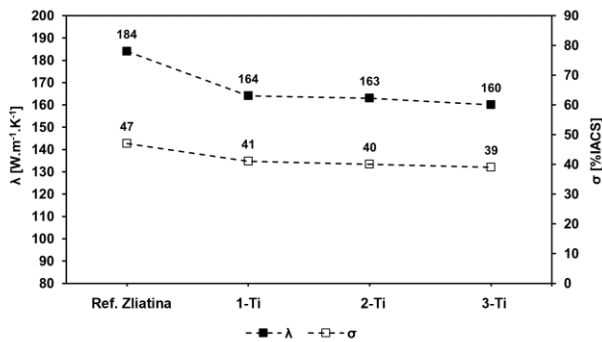
2 FYZIKÁLNE VLASTNOSTI

Fyzikálne vlastnosti referenčnej zliatiny v liatom stave a po tepelnom spracovaní $T6$ sú uvedené na obr. 1. Uvedené hodnoty fyzikálnych vlastností predstavujú priemerné hodnoty z 3 meraní. Tepelná a elektrická vodivosť zliatin 1- Ti , 2- Ti a 3- Ti klesala s narastajúcim hm. % Ti v porovnaní so zliatinou bez prídavku Ti . Najlepšie hodnoty fyzikálnych vlastností zliatin s prídavkom Ti boli dosiahnuté zliatinou 1- Ti , pričom v porovnaní s referenčnou zliatinou klesli fyzikálne vlastnosti v priemere o 8 %. Najväčší pokles fyzikálnych vlastností bol zaznamenaný zliatinou s prídavkom 0,3 hm. % Ti . Elektrická a tepelná vodivosť klesla v porovnaní s referenčnou zliatinou o 18 % a 16 %. Fyzikálne vlastnosti mohli byť vo významnej miere ovplyvnené prítomnosťou hrubých šedých dosiek, ktoré boli identifikované ako fázy typu $TiAlSi$. Tepelná vodivosť závisí od prestupu voľných elektrónov prostredím. Mriežkové poruchy ako sú nečistoty pôsobia ako centrá rozptylu elektrónov, ktoré výrazne znižujú vodivosť hliníkovej zliatiny. Fázy typu $TiAlSi$ mohli pôsobiť ako prekážky pre voľný pohyb elektrónov prostredím, čo malo negatívny dopad na výsledné fyzikálne vlastnosti [4, 5].

Obr. 1. Fyzikálne vlastnosti experimentálnych zliatin, liaty stav

Fyzikálne vlastnosti zliatin s odstupňovaným prídavkom Ti po tepelnom spracovaní $T6$ sú uvedené na obr. 2. Vplyvom tepelného spracovania bol zaznamenaný pozitívny nárast fyzikálnych vlastností v dôsledku sferoidizácie eutektického Si . Podobne ako v liatom stave možno po $T6$ pozorovať, že fyzikálne vlastnosti zliatin s prídavkom Ti mierne klesali s narastajúcim hm. % Ti . Elektrická a tepelná vodivosť zliatiny 1- Ti klesla v porovnaní s referenčnou zliatinou o 13 % a o 11 %. Najnižšie fyzikálne vlastnosti boli podobne ako v liatom stave dosiahnuté zliatinou 3- Ti . Vplyvom prídavku 0,3 hm. % Ti klesla elektrická vodivosť o 17 % a tepelná vodivosť o 13 % v porovnaní s referenčnou zliatinou bez prídavku Ti .

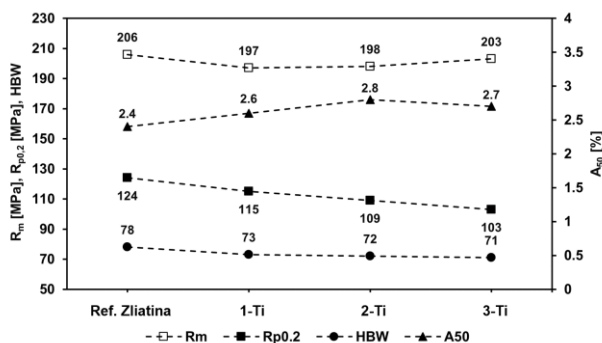
Obr. 2. Fyzikálne vlastnosti experimentálnych zliatin, T6

Literárnym prieskumom bolo preukázané, že prítomnosť *Ti* v *Al-Si-Cu-Mg* zliatinách vedie k zníženiu fyzikálnych vlastností [6]. Tepelná vodivosť konštrukčných materiálov na odliatky hláv valcov je kľúčovým faktorom, ktorý priamo ovplyvňuje výkon motora a jeho životnosť. Predpis výrobcu limitujúci obsah *Ti* v zliatine *AlSi5Cu2Mg*, určenej pre odliatky hláv valcov bol pravdepodobne zvolený s cieľom minimalizovať stratu fyzikálnych vlastností.

3 MECHANICKÉ VLASTNOSTI

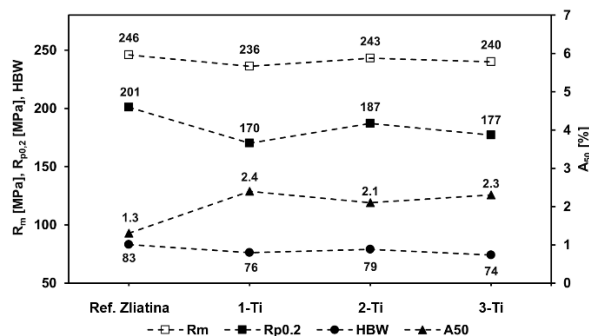
Mechanické vlastnosti experimentálnych zliatin s prídavkom *Ti* boli porovnávané so zliatinou *AlSi5Cu2Mg*, ktorá poskytovala referenčné hodnoty. Uvedené hodnoty mechanických vlastností predstavujú priemerné hodnoty z piatich meraní.

Mechanické vlastnosti zliatin s prídavkom *Ti* v liatom stave sú uvedené na obr. 3. Zliatinami 1-*Ti*, 2-*Ti* a 3-*Ti* nebola v dôsledku prídavku *Ti* zaznamenaná podstatná zmena R_m a HBW . S narastajúcim hm. % *Ti* bol zaznamenaný pokles $R_{p0.2}$. V porovnaní s referenčnou zliatinou $R_{p0.2}$ zliatin 1-*Ti*, 2-*Ti* a 3-*Ti* klesla o 7, 12 a 17 %. Pri hodnotení ťažnosti bol zaznamenaný pozitívny nárast v dôsledku prídavku *Ti*. Maximálny nárast ťažnosti bol zaznamenaný zliatinou 2-*Ti*. Ťažnosť vzrástla v porovnaní s referenčnou zliatinou o 17 %. Naopak najmenší nárast bol zaznamenaný zliatinou s prídavkom 0.1 hm. % *Ti*, pričom ťažnosť vzrástla v porovnaní s referenčnou zliatinou o 8 %.

Obr. 3. Mechanické vlastnosti experimentálnych zliatin, liaty stav

Mechanické vlastnosti zliatin s odstupňovaným prídavkom *Ti* sú uvedené na obr. 4. R_m zliatin s prídavkom *Ti* vykazovala približné rovnaké hodnoty ako referenčná zliatina. $R_{p0.2}$ a HBW mierne klesli s narastajúcim hm. % *Ti*. $R_{p0.2}$ experimentálnych zliatin 1-*Ti* a 2-*Ti* klesla o 15 % a 7 % v porovnaní so zliatinou bez prídavku *Ti*. Vplyvom *Ti* bol zaznamenaný pozitívny nárast ťažnosti. Najvyšší nárast ťažnosti o 84 % bol zaznamenaný zliatinou 1-*Ti* v porovnaní s referenčnou zliatinou. Ťažnosť zliatin 2-*Ti* a 3-*Ti* vzrástla v porovnaní s referenčnou zliatinou o 61 % a 76 %.

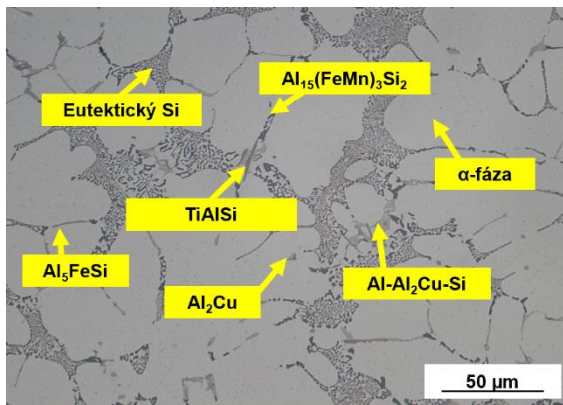

Obr. 4. Mechanické vlastnosti experimentálnych zliatin, T6

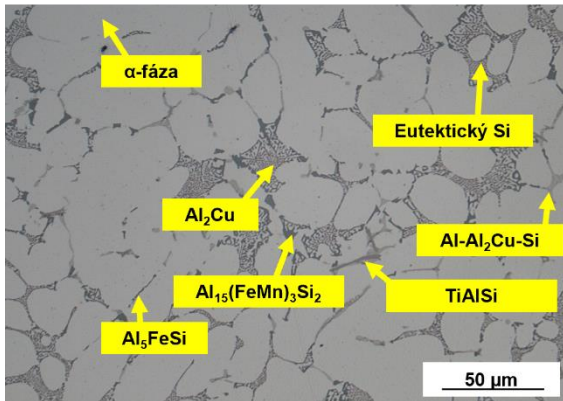
Najväčším benefitom *Ti* bolo zvýšenie ťažnosti zliatin s prídavkom *Ti* v liatom stave a po T6. Očkovanie *AlSi5Cu2Mg* zliatin s prídavkom *Ti* prevyšujúcim odporúčanú hodnotu výrobcu viedlo k zvýšeniu ťažnosti nad 2 %.

4 HODNOTENIE MIKROŠTRUKTÚRY

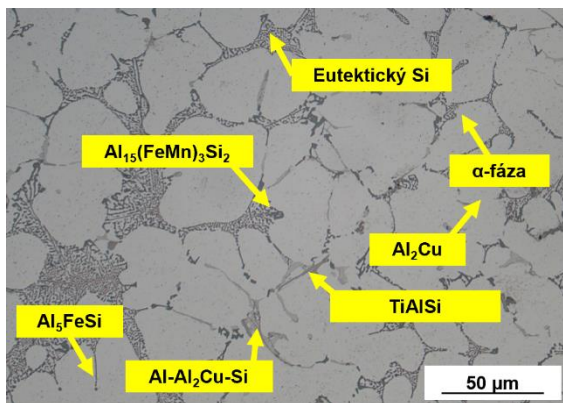
Mikroštruktúra zliatin s prídavkom *Ti* bola vyhodnotená v liatom stave a po tepelnom spracovaní T6. Mikroštruktúra zliatin s prídavkom *Ti* pozostáva v liatom stave z primárnej fázy α -*(Al)*, eutektického *Si* a intermetalických fáz na báze *Cu*, *Fe* a *Ti* (obr. 5). V dôsledku toho, že zliatina *AlSi5Cu2Mg* bola dodávaná v predmodifikovanom stave, eutektický *Si* bol vylúčený vo forme nedokonale oblých zrn. V rovine metalografického výbrusu boli železité fázy pozorované v dvoch modifikáciách, vo forme doskovitých útvarov β - Al_3FeSi a vo forme segmentovaného čínskeho písma $Al_{15}(FeMn)_3Si_2$. Intermetalické fázy bohaté na *Cu* boli vylúčené v podobe ternárneho eutektika kompaktnej morfológie $Al-Al_2Cu-Si$ a vo forme izolovaných častíc Al_2Cu . Intermetalické fázy na báze *Ti* boli v rovine metalografického výbrusu pozorované vo forme hrubých šedých dosiek, ktoré boli identifikované ako fázy na báze *TiAlSi*. Fázy *TiAlSi* boli vylúčené v medzidendritických oblastiach. Prítomnosť fáz na báze *TiAlSi* vylúčených vo forme hrubých dosiek mohla mať negatívny dopad na výsledné mechanické a fyzikálne vlastnosti *AlSi5Cu2Mg* zliatin.

a)

b)

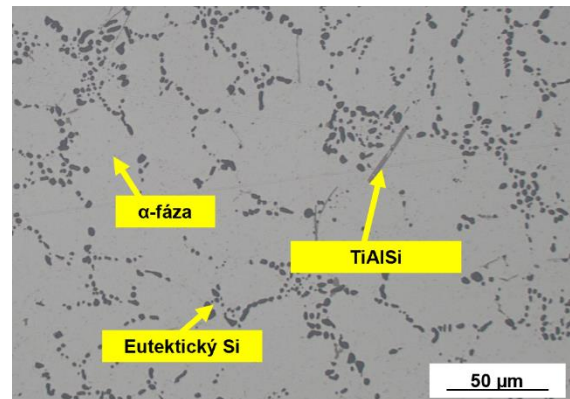

c)

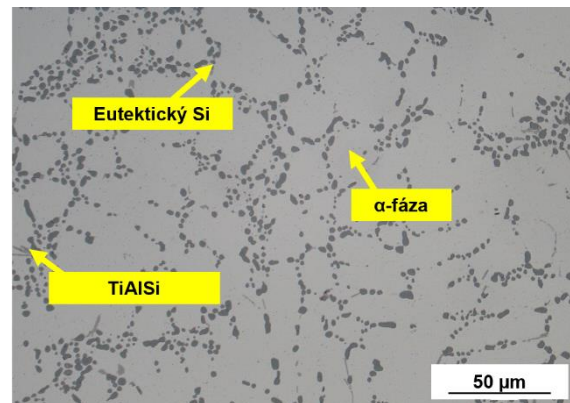
Obr. 5. Mikroštruktúra zliatin s prídavkom *Ti*, liaty stav, lept. 0.5 % HF: a) 1-Ti, b) 2-Ti, c) 3-Ti

Mikroštruktúry zliatin s prídavkom *Ti* po tepelnom spracovaní T6 sú zobrazené na obr. 6. Vplyvom tepelného spracovania T6 dochádza k rozpusteniu intermetalických fáz *Mg* a *Cu* do homogénneho tuhého roztoku α -(Al) a ich následnému vylúčeniu v podobe spevňujúcich precipitátov Al_2Cu a Mg_2Si . Spevňujúce precipitáty Al_2Cu a Mg_2Si zvyšujú pevnosť a tvrdosť hliníkovej zliatiny. V dôsledku tepelného spracovania T6 dochádza k sferoidizácii eutektického Si. Eutektický Si je v rovine metalografického výbrusu vylúčený vo forme dokonale oblých zrn. V rovine metalografického výbrusu bolo možno pozorovať intermetalické fázy *TiAlSi*, ktorých morfológia sa vplyvom zvoleného postupu tepelného spracovania nezmenila. Tento jav

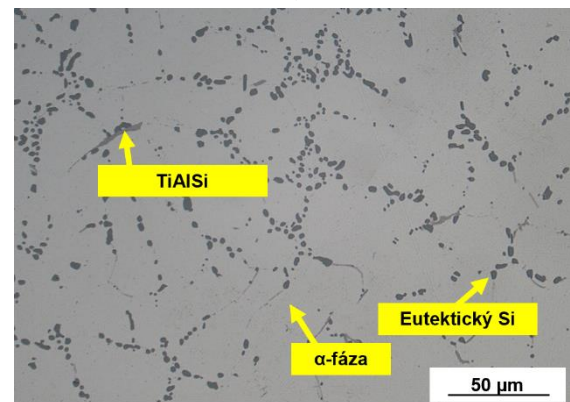
bol potvrdený štúdiami, ktoré preukázali vysokú tepelnú stabilitu fáz *TiAlSi* [7].

a)

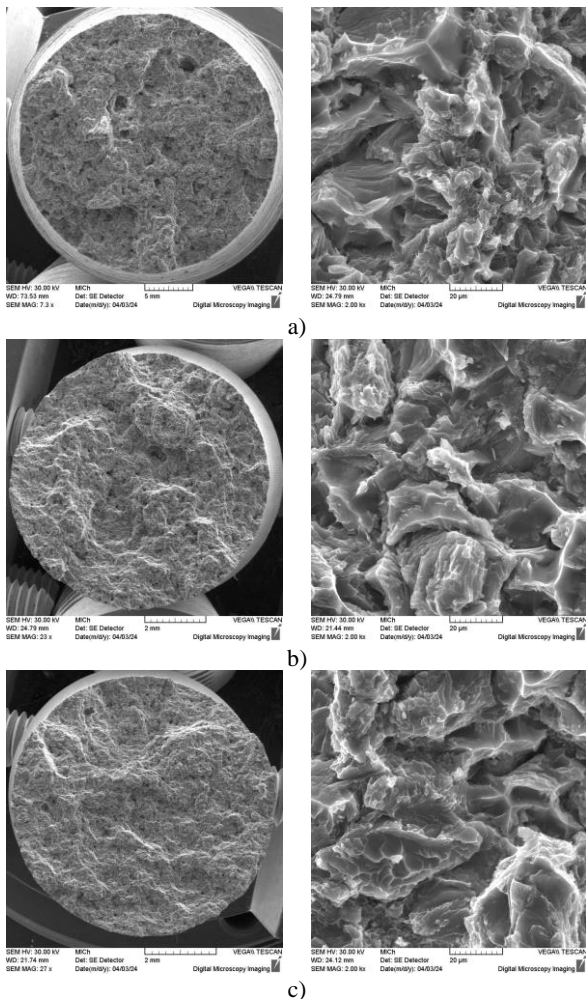
b)

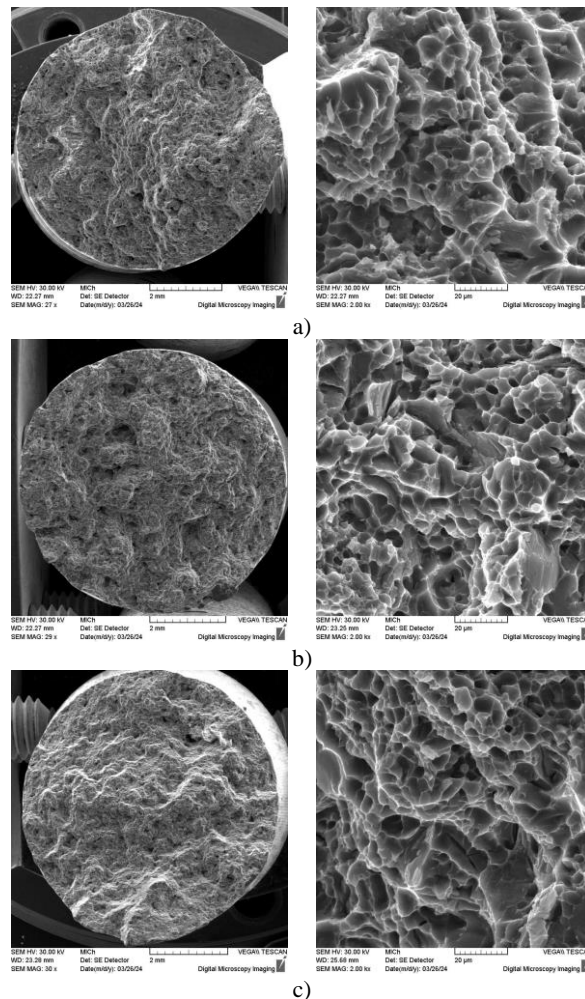
c)

Obr. 6. Mikroštruktúra zliatin s prídavkom *Ti*, T6, lept. 0.5 % HF: a) 1-Ti, b) 2-Ti, c) 3-Ti

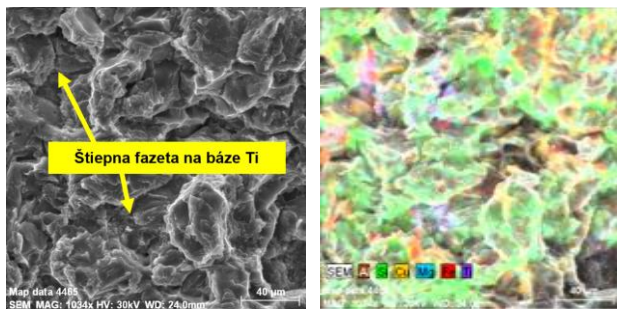
Lomové plochy zliatin v liatom stave s prídavkom *Ti* sú zobrazené na obr. 7. V závislosti od prídavku *Ti* sa reliéf lomových plôch výrazne nelíši. Eutektický Si možno v rovine lomovej plochy pozorovať vo forme malých dosiek. Štiepne fazety prítomné na lomových plochách boli plošnou EDX analýzou identifikované ako intermetalické fázy na báze *Cu*, *Mg*, *Fe* a *Ti* (obr. 8). Lomové plochy sú charakteristické tvárnym porušením s jamkovou morfológiou a plasticky pretvorenými hrebeňmi α -fázy.

Obr. 7. Lomové plochy zliatin s prídavkom *Ti*, liaty stav, REM: a) 1-*Ti*; b) 2-*Ti*; c) 3-*Ti*

Obr. 9. Lomové plochy zliatin s prídavkom *Ti*, *T6*, REM: a) 1-*Ti*; b) 2-*Ti*; c) 3-*Ti*

Obr. 8. EDX analýza štiepných faziet, 3-*Ti*, liaty stav, REM

Fraktografickým hodnotením zliatin 1-*Ti*, 2-*Ti* a 3-*Ti* neboli vplyvom tepelného spracovania *T6* preukázané v závislosti od hm. % *Ti* výrazné zmeny (obr. 9). Tepelným spracovaním *T6* dochádza k sferoidizácii eutektického *Si*, ktorý sa na lomovej ploche pozoruje vo forme izolovaných častíc. V prípade tepelne spracovaných *Al-Si* zliatin sa podobne ako v liatom stave uplatňuje mechanizmus transkrystalického tvárneho porušenia s jamkovou morfológiou a plasticky pretvorenými hrebeňmi α -fázy. Na lomových plochách zliatin s odstupňovaným prídavkom *Ti* bolo možné detegovať prítomnosť intermetalických fáz, ktoré sa prejavili výskytom štiepných faziet.

ZÁVER

Práca analyzovala vplyv odstupňovaného hm. % *Ti* na mechanické, fyzikálne vlastnosti a na mikroštruktúru hliníkovej zliatiny *AlSi5Cu2Mg*. Prídavok *Ti* bol zámerné navrhnutý tak aby prevyšoval predpis chemického zloženia stanovený výrobcom. Na základe nadobudnutých výsledkov možno konštatovať, že:

- prídavok *Ti* viedol k významnému poklesu fyzikálnych vlastností ako v liatom stave, tak po tepelnom spracovaní *T6*. Fyzikálne vlastnosti experimentálnych zliatin klesali s narastajúcim hm. % *Ti*,
- zliatinami s prídavkom *Ti* v liatom stave a po *T6* nebol zaznamenaný výrazný nárast R_m a HBW v porovnaní so zliatinou bez prídavku *Ti*,
- $R_{p0,2}$ experimentálnych zliatin s prídavkom *Ti* v liatom stave mierne klesla,
- prídavok *Ti* mal pozitívny účinok na hodnoty ťažnosti ako v liatom stave tak po tepelnom spracovaní *T6*,
- mikroštruktúra experimentálnych zliatin je tvorená primárnou fázou α -*Al*, modifikovaným

eutektickým Si a intermetalickými fázami na báze *Fe*, *Cu* a *Ti*. Vplyvom tepelného spracovania dochádza k sferoidizácii eutektického *Si*. Mikroštruktúra zliatin sa v závislosti od hm. % *Ti* výrazne nelíši.

Na základe nadobudnutých výsledkov nastal predpoklad, že predpis chemického zloženia limitujúci obsah *Ti* v zliatine *AlSi5Cu2Mg* bol zvolený s cieľom potlačiť negatívny dopad prídavku *Ti* na fyzikálne vlastnosti zliatiny *AlSi5Cu2Mg*. Avšak je nutné uvažovať nad potenciálnym benefitom prídavku *Ti* v podobe dosiahnutia zvýšenej ťažnosti, ktorá je pre odliatky hláv valcov kľúčová.

Pod'akovanie

Článok bol vytvorený v rámci projektu grantovej spoločnosti VEGA 1/0160/22 a VEGA 1/0241/23. Autori ďakujú agentúre za podporu.

LITERATÚRA

[1] BOLIBRUCHOVÁ, D. - SÝKOROVÁ, M. - BRŮNA, M. - MATEJKA, M. - ŠIRANEC, L. (2023): *Effect of Zr Addition on Selected Properties and Microstructure of Aluminum Alloy AlSi5Cu2Mg*. In: International Journal of Metalcasting, 17(4), 2596-2611.

[2] SIGWORTH, G.K. - KUHN, T.A. (2015): *Grain Refinement of Aluminum Casting Alloys*. In: International Journal of Metalcasting, 1, 31-40.

[3] KASHYAP, K. T. - CHANDRASHEKAR, T. (2021): *Effects and Mechanism of Grain Refinement in Aluminium Alloys*. In: Bulletin of Materials Science, 24(4), 345-353.

[4] CZERWINSKI, F. (2020): *Thermal Stability of Aluminum Alloy*. In: Materials, 13(15).

[5] BEROUAL, S., - BOUMERZOU, Z., - PAILLARD, P. - BORJON-PIRON, Y. (2019): *Effects of Heat Treatment and Addition of Small Amounts of Cu and Mg on the Microstructure and Mechanical Properties of Al-Si-Cu and Al-Si-Mg Cast Alloys*. In: Journal of Alloys and Compounds, 784, 1026-1035.

[6] CHOI, S. - KIM, Y. - KIM, Y. -KANG, CH. (2019): *Effects of Alloying Elements on Mechanical and Thermal Characteristics of Al-6wt-%Si-0.4wt-%Mg-(Cu) foundry alloy*. In: Materials Science and Technology, 35(11), 1365-1371.

[7] ZHANG, Y. - YAN, F. - ZHAO, Y. - SONG, CH. - HOU, H. (2022): *Effect of Ti on Microstructure and Mechanical Properties of Die-Cast Al-Mg-Zn-Si Alloy*. In: Materials Research Express, 6, 036526.